

Завдання розвитку

вітчизняних біобібліографічних інформаційних ресурсів

8 жовтня 2003 р. у рамках міжнародної наукової конференції відбувся круглий стіл «Завдання розвитку вітчизняних біобібліографічних інформаційних ресурсів» (наук. кер. – чл.-кор. НАН України В. М. Даниленко і в. о. директора Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук В. І. Попик; учений секретар – канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ Н. І. Мельник), у роботі якого взяли участь 27 науковців та бібліотечних фахівців. До програми конференції було включено 16 доповідей, виступило 14 осіб.

Хвилиною мовчання учасники засідання вшанували пам'ять померлого у лютому 2003 р. першого директора Інституту біографічних досліджень, д-ра іст. наук, професора Віталія Сергійовича Чишка.

На круглому столі обговорено широкий комплекс проблем, пов'язаних із розвитком вітчизняної та зарубіжної науки в галузі біографістики та української біобібліографії на тлі зростаючих інформаційних потреб суспільства та формування протягом останнього десятиліття принципово нових інформаційно-технічних можливостей їх забезпечення. Основна проблематика круглого столу концентрувалася довкола таких актуальних проблем, як удосконалення теоретико-методологічних та методичних засад біографічних досліджень, створення в Україні багатотомного національного біографічного словника, галузевих та регіональних словників і довідників, розгортання вітчизняних електронних біобібліографічних ресурсів.

Відкрив роботу круглого столу в. о. директора Інституту біографічних досліджень НБУВ В. І. Попик. Свою доповідь «Стан і завдання розвитку вітчизняних біографічних інформаційних ресурсів» він присвятив проблемам розробки і впровадження Інститутом біографічних досліджень доступного широкому колу користувачів загальнонаціонального електронного інформаційного біобібліографічного ресурсу як сучасного наукоємного і конкурентоспроможного науково-інформаційного продукту, призначеного для забезпечення потреб освітньої, наукової, культурної та інформаційної сфери, репрезентації України в світі. Доповідач окреслив значення такого масштабного інформаційно-біографічного ресурсу як важливої соціально-культурної інновації, проаналізував багатоманітні інформаційні можливості та особливості формування електронного варіанта національного біобібліографічного словника, які дозволяють швидко уводити у науковий обіг цінну наукову інформацію, постійно доповнювати і уточнювати біографічні і бібліографічні дані за результатами нових досліджень і публікацій.

Чл.-кор. НАН України В. М. Даниленко наголосив на тому, що Інститут біографічних досліджень НБУВ є науково-методичним і координаційним центром біобібліографічних досліджень України, що висуває на порядок денний питання про створення навколо нього регіо-

нальних осередків з метою інтенсифікації роботи з укладання Українського біографічного словника. Він також звернув увагу учасників круглого столу на необхідність здійснення активних заходів, спрямованих на захист напрацьованої Інститутом біографічних досліджень інтелектуальної власності.

Окрему дискусію викликало обговорення питання про необхідність створення в Україні єдиного координаційного центру з підготовки та видання біографічної продукції. Канд. іст. наук, пров. н. с. НБУВ С. М. Ляшко нагадала про досвід створення такого центру в 20–30-х рр. ХХ ст. в рамках ВУЦВК. Чл.-кор. НАН України В. І. Даниленко відзначив, що найбільш реальною можливістю створення такого центру було б поєднання зусиль державних, громадських та комерційних структур.

У доповіді С. М. Ляшко «Енциклопедична біографічна стаття в дискурсі культури ХХ ст.», зокрема, зазначено, що тексти енциклопедій, серед них і біографічні статті, репрезентують офіційний дискурс. На прикладі біографії Артема (Ф. А. Сергєєва), вміщеної в радянських російських та українських енциклопедіях ХХ ст. (БСЭ, перше та друге видання, УРЕ, перше і друге видання, РЕІУ), досліджено тенденції змін її змістовної частини, виявлено фактори, які впливали на зміст і семантику понять. Обрані дослідницею методи дали можливість аналізувати текст на культурологічному, ідеологічному, мовному рівнях у контексті загальної етно- і соціокультурної ситуації.

Канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ Н. І. Мельник зупинилася на проблемах розвитку регіональної біографістики як необхідної передумови створення повноцінного Українського біографічного словника. Вона проаналізувала видання з регіональної біографістики за період кінця ХІХ ст. – поч. ХХ ст., наголосила на необхідності критичного вивчення досвіду їхньої підготовки та видання, пошуку варіантів співпраці Інституту біографічних досліджень НБУВ з авторами сучасних видань з регіональної біографістики, що позитивно вплине на науковий рівень цих видань.

З доповіддю «Трактування предмета та змісту біографічних досліджень у сучасній європейській біографічній науці» виступила канд. іст. наук Т. М. Лобода, у якій на основі новітніх досліджень зарубіжних істориків розглянула ряд важливих проблем, властивих різноманітним аспектам процесу біографічного дослідження, ознайомила присутніх з важливими ідеями сучасної історичної науки щодо методологічних проблем біографії як жанру історичного дослідження та засобу історичного пізнання.

Низка доповідей розкривала необхідність подальшого розширення джерельної бази біобібліографічних досліджень, введення у науковий обіг широкого кола стародруків, матеріалів архівів, періодичних видань. Зокрема, слід відзначити цікаве повідомлення канд. іст. наук,

н. с. НБУВ **І. О. Ціборовської-Римарович**, яка окреслила значення латино-польських стародруків як джерельної бази історико-біографічних досліджень та ознайомила присутніх зі специфікою та особливостями опрацювання наявної в них інформації. Провідний бібліограф НБУВ **С. В. Мосієнко** в своєму виступі проаналізував джерельну базу дослідження педагогічно-культурної спадщини вітчизняних освітян першої половини ХХ ст., зокрема **С. В. Васильченка**, **Т. Г. Лубенця**, **О. Ф. Музиченка**, **В. П. Родникова**, **М. М. Ланге**, **О. П. Флерова**, **І. Огієнка**. н. с. НБУВ **В. А. Денисенко** у доповіді «Киевские епархиальные ведомости» як джерело української біографістики», зокрема, зупинився на некрологах як цінному джерелі біографічних відомостей, що окрім власне біографічної довідки містять і оцінку конкретної особи його сучасниками. Зазначив, що величезний пласт матеріалів біографічного характеру, вміщений у церковному часописі, дає усі підстави залучити його до обігу у створенні портретного ряду біографій відомих духовних і церковних діячів минулих століть. н. с. НБУВ **О. Г. Луговський** ознайомив присутніх з досвідом роботи колективу Інституту архівознавства НБУВ з підготовки та видання збірників документів з історії НАН України 1918–1941 рр., проаналізував специфіку пошуку, відбору і публікацій списків співробітників УАН–ВУАН за вказаний період. Зазначив, що підвищення наукового рівня біографічних та біобібліографічних видань вимагає тісного співробітництва всіх інституцій, що займаються біобібліографією.

Важливою стороною розвитку вітчизняних біобібліографічних інформаційних ресурсів є бібліографія, яка виступає запорукою високого наукового рівня будь-якого біобібліографічного видання. Значний інтерес учасників заходу викликали тези доповіді канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ **О. М. Яценка** (з якими учасники круглого столу знайомилися заочно, оскільки автор перебував у науковому відрядженні за кордоном) «Якісний підбір та оформлення біобібліографічного матеріалу – запорука підвищення довідковості та цінності видання», у яких викладено вироблені Інститутом біографічних досліджень вимоги до подання бібліографії в біографічних статтях до УБС, бібліографії у наукових статтях друкованого органу Інституту – продовжуваного наукового збірника «Українська біографістика» та форми подання бібліографічних матеріалів для наповнення бази даних «Українська біографістика». **М. І. Гончаренко**, вчений секретар Державного науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування розповіла про специфіку подання біобібліографічної інформації в галузі історії архітектури.

У доповіді н. с. НБУВ **О. В. Скрипника** розглядалися особливості жанру наукової біографії вчених-природознавців, підкреслено важливість висвітлення психології наукової творчості вченого, інтелектуальних рис при розкритті його біографії, наголошено на важливості розподілу праці у науковій діяльності та кооперуванні вчених для вирішення конкретних проблем науки.

Цілий ряд доповідей, виголошених на засіданні круг-

лого столу, був присвячений життю та діяльності окремих представників української історії, науки та культури, які протягом тривалого часу були малознаними для широкого читацького загалу. Канд. філол. наук, н. с. НБУВ **Л. Г. Рева** висвітлила життя та творчий доробок дослідника теоретичних та методичних проблем літературної бібліографії члена-кореспондента АН СРСР, вихідця з України **С. Д. Балухатого**. Особливу увагу доповідачка звернула на розроблену ним нову методику побудови персональних біобібліографічних покажчиків діячів літератури. Старший викладач кафедри філософії та соціології ДПС України **В. М. Ковальчук** у доповіді «Микола Петрович Баллін – літератор, засновник перших недільних шкіл та фундатор кооперативного руху в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)» ознайомив присутніх з його творчими надбаннями та життєдіяльністю. Цікавою була доповідь канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ **Ю. І. Зінченка**, яка була присвячена діячам української політичної еміграції в Європі 30-х рр. ХХ ст. У виступі, на основі опублікованих джерел, показано процес становлення українських політичних партій, рухів, організацій в Європі між двома світовими війнами, наведено незаслужено забуті прізвища багатьох учасників цих подій, підкреслено необхідність створення біографічного довідника діячів українського еміграційного руху.

Шляхам формування української аграрної біографістики як складової частини національного інформаційного ресурсу було присвячено доповідь зав. сектору Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки **Т. Ф. Дерлеменко**. Вона зазначила, що процес трансформації галузевих бібліотек у сучасні інформаційні центри підвищив інтерес цих закладів до біографічних та бібліографічних досліджень, підняв їх на новий, більш високий рівень. Доповідачка поділилася досвідом роботи Української академії аграрних наук та Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки з підготовки та випуску нових книжкових серій, а саме – «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії», «Академія Української академії аграрних наук» та «Бібліографія вчених-аграріїв України».

У рамках круглого столу відбулася презентація книги канд. іст. наук, пров. н. с. НБУВ **С. М. Ляшко** «Постійна комісія УАН–ВУАН для складання Біографічного словника діячів України. 1918–1933: Документи. Матеріали. Дослідження» (Київ, 2003), а також видань Української академії аграрних наук та Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки: біобібліографічних покажчиків «Професор Будрін Петро Васильович» (Київ, 2001), «Професор Федорова Наталія Андріянівна» (Київ, 2002), «Трегобчук Валентин Михайлович» (Київ, 2002).

У результаті зацікавленого обговорення представлених доповідей учасники круглого столу виступили з рядом рекомендацій та пропозицій:

- просити дирекцію Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського надати Інституту біографічних досліджень необхідну технічну та методично-консультативну допомогу для оперативного та ефективного вирішення проблеми ство-

рення Інтернет-сторінки Інституту з розміщенням на ній матеріалів до Українського біографічного словника, маючи на увазі поетапне розгортання електронного інформаційно-біобібліографічного ресурсу загальнонаціонального значення;

- з метою обговорення теоретичних та методичних проблем біографічних досліджень, обміну досвідом та забезпечення більш тісної координації діяльності вчених-біографістів започаткувати проведення науково-методичних семінарів на базі Інституту біографічних досліджень;
- розглянути питання щодо визначення організаційних форм і методів наукової кооперації академічних та неакадемічних установ, наукових осередків української діаспори, що працюють у га-

лузі біографічних досліджень з метою забезпечення їх участі у формуванні електронних біобібліографічних ресурсів.

Володимир ПОПИК,

*канд. іст. наук, с. н. с., в. о. директора
Інституту біографічних досліджень НБУВ,*

Надія МЕЛЬНИК,

канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ

© В. І. Попик, 2003
© Н. І. Мельник, 2003

Нововведення в системі бібліотечно-інформаційної освіти і підвищення кваліфікації кадрів

9 жовтня 2003 р. в рамках міжнародної наукової конференції «Інноваційна діяльність – стратегічний напрям розвитку наукових бібліотек» відбулося засідання круглого столу «Нововведення в системі бібліотечно-інформаційної освіти і підвищення кваліфікації кадрів» (наук. кер. – канд. пед. наук, с. н. с., зав. відділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Т. П. Павлуша; канд. пед. наук, проф., зав. кафедри Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) В. В. Загуменна; канд. пед. наук, проф., заслужений працівник культури, зав. кафедри Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв (ДАКККіМ) В. К. Скар; учений секретар – м. н. с. НБУВ В. О. Корнієнко).

В обговоренні проблем підготовки сучасного бібліотечного спеціаліста та формування його професійної компетентності взяли участь понад 30 осіб, котрі представляли як вищу та середню спеціальну школу, так і бібліотечні заклади. Серед присутніх були викладачі КНУКіМ, Харківської державної академії культури (ХДАК), ДАКККіМ, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», Мордовського державного університету ім. М. П. Огарьова (Росія), Кам'янець-Подільського училища культури; представники провідних книгозбірень України – НБУВ, Національної парламентської бібліотеки України, Національної бібліотеки України для дітей, наукової бібліотеки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Івано-Франківської та Полтавської обласних універсальних наукових бібліотек, Державної науково-педагогічної бібліотеки України (ДНПБУ), Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки, науково-технічної бібліотеки Київського національного університету технологій та дизайну.

Програмою круглого столу передбачалося заслухати

і обговорити 20 доповідей і повідомлень. Виступило 17 осіб.

Основна тематика обговорюваних питань концентрувалася довкола таких актуальних проблем, як впровадження оновлених форм, методів, методик у систему бібліотечно-інформаційної освіти з урахуванням зміни її змісту і якості; потреби практики в інноваціях у професійній освіті; актуалізація змісту післядипломної освіти; особливості організації підвищення кваліфікації бібліотечних працівників з використанням диференційованого підходу до оновлення професійних знань різних категорій тощо.

Учасники засідання констатували, що вищі й середні спеціальні заклади освіти, Центр безперервної інформаційно-бібліотечної освіти разом з науковими бібліотеками співпрацюють над удосконаленням підготовки висококваліфікованих спеціалістів з урахуванням розвитку інтеграційних процесів у їхній професійній підготовці та формуванні кадрового бібліотечного складу. Діяльність цих двох взаємопов'язаних інфраструктур: бібліотечної освіти (готує кадри для книгозбірень і є первинною, основною) і бібліотечної практики (реалізує у виробничій діяльності набуті теоретичні знання) – регламентується Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (2000 р.).

Якість вищої професійної освіти, як зазначали педагоги-науковці, характеризується різними складовими, що включають такі поняття, як наявність державного стандарту вищої професійної освіти і якість його реалізації; якісні характеристики професорсько-викладацького складу ВНЗ, організації процесу навчання та його методичного забезпечення, а також якість безпосередньо суб'єктів навчання.

Проте, сьогодні залишаються ще проблеми з підготовкою професійних кадрів на рівні вищих навчальних